

ADATOK.

UTASÍTÁSOK AZ ERDÉLYI SÓKAMARÁK ÉS SÓKIKÖTŐK RÉSZÉRE
1664/5-BÖL.

I. A sókamarák és kikötők felügyelőjének utasítása.

Instructio pro generoso Stephano Alvinczi de Deés, salisfodinarum Thordensium, Colosiensium, Székien-sium, Vizaknensium et portus Maros-Váradgyiensis, Dévensisque inspectore, anno praesenti 1664. die 12 mensis Junii emanata, in castris ad campum Tövis positis extradata.

Az mi kegyelmes urunk ő nagysága, az elmúlt nagysinki gyűlésben, az aknákat és az portust kezéből kibocsátván (plenárie 12 ezer tallé-rokon érő just reserválván magának) az *nemes országnak* assignálta. Nem akarván azért az nemes ország gondviselő nélkül hagyni, *országnak, három nemzetől*, kellett rendelnünk fenemlített atyánkfiát: inspectorul ez alább megírt instructiónk szerint:

1. Az aknákon mostani kamara-ispánokat, rationistákat, és máglyásokat¹⁾ diligenter felcircálván, eleikben adott instructiójok szerint, mint procedáltanak tisztekben, és azmelyiket közülök aránzza nem hasznos szolgának lenni, annak tisztiből való kitétele, álljon arbitriumjában, hogy így ne causáltassék, hogy azoknak megváltoztatások arbitriumjában nem lévén, ha mi defectust országnak kezdenénk vallani, excipíálhatna, hogy arra való authoritása nem volt, hanem tegyen olyakat, az minémüeket maga szeret, és hasznos szolgáknak is tud lenni, úgy mindazonáltal, hogy fizetésért, s ajándékért tisztet senkinek ne adjon, sub amissione officii et solutione 500 tallerorum imperialium.

2. Instructiójokat szorgalmasan megolvashván, ha mi defectust találhatna azokban, azokat is meliorálja; sőt penig senkinek is, orszá-

¹⁾ Máglya = rákás, máglyás = sórákásoló mai nyelven mázsáló, latinul magulator, tisztére nézve ellenőr. V. ö. *Szinnyei J.* „Magyar Tájszótár“ I.

gunk kárával, vágatni se aknában, se egyebütt ne engedjen, azokra pedig oly vigyázással legyen, hogy millyével,¹⁾ darabokkal és vízzel fel ne teljenek.

3. Mindenik kamara-ispánoktól vegyen igen erős reversálist.

4. Az aknás helyekben lévő lakosok eddig micsodás onust subportáltanak, azt is diligenter felcircularván, ha többekkel tartoznának annál, arra reá erőltesse őket, hogy prestáljanak, úgy mindazonáltal, hogy keménysége miatt, azon aknás helyeken való lakosok el ne pusztuljanak.

5. Az aknákra, s azoknak megépítésekre szorgalmatos gondja legyen, és ha mi megbontakozása lenne az aknáknak, azt idejekorán megorvosoltassa, úgy hogy gondviseletlensége miatt az aknák el ne vesszenek, alioquin az országnak abbéli káráról, magának kell satisfactiót tenni, ha maga mentségére való illendő okokat nem adhatna. Eddig fa dolgából, kötelek csináltatásáról, és egyéb dolgokról, s szükségéről, az kiket requiráltanak eddig, tudniillik az *szász* atyánkfiait, hasonlóképen ezután is ramlók és kaszások dolgából is ő kegyelmeket requirálják és tartozzanak praestálni az országnak eddig arról való articulusi szerént.

6. Azon aknás helyeken lévő réteket, szántóföldeket, kerteket, tókat és egyéb határokat, az kik abalienáltattanak volna, visszareducálja. Az tókat megépíttesse, kiváltképen az vizaknait, melynek malma lévén, abból is szép proventusa lészen annuatim, ha gondot visel reá, azokat pedig fordítsa aknák coláltatására, s só leszállíttatására.

7. Mindenik aknán gébelyes²⁾ lovak számokra annyi szénát kaszáltasson és takartasson, hogy pénzen ne kellessék venni.

8. Mivel jószág nincsen egyik aknához is, szükség, hogy mindenik aknán 2—2 jó béres szekereket tartasson, azkik szántást és egyéb munkát is cselekedhessenek, ne kellessék mindenhez pénzzel jutni.

9. Praefectus atyánkfiait requirálja az aknák szükségekre, az dézsmákról, kendert is kötelek csináltatásokra adasson, hogy azt is ne kellessék pénzen venni. Ugyan praefectus atyánkfia az dézsmákról, az melyek aknákra kívántatik, suppeditaljon, és búzát, bort abrakot is az gébelyes lovak számokra.

10. Legyen azon, mindenik kamaraháznál valami majorságot is tartsanak, mindenik félét, kerti vetemények is legyen. Azhol koresomáló helye vagyon, arra is szorgalmatos provisioja lévén, continuáltassa.

11. Mindenik aknán, az sónak százát frt 12 adattassa el, azmelynek proventusával az aknákat coláltassa, az aknai szolgálknak fizetessen, és sónak leszállítására, tehetsége szerént, azmennyiben lehet, igyekezzék pénzt küldeni portusi számtartó kezében.

1) Millye = só-törmelék, por. „Magyar Nyelvtörténeti Szótár.”

2) Helyesebben *gépelyes*, azaz a főlhúzó *gépnel* alkalmazott lovak.

12. Nagy szorgalmatossággal annyi sôt szállíttasson az portusra, hogy soha fogyatkozása sóból ne legyen, maga is, ottan-ottan az portusra odatekéntsen. Azmely akna sovának nagyobb kedvessége lészen, azt szállíttassa bővebben, sôt ha szûki kezdene lenni az sônak, hogy semmint az portus, sóból megfogyatkoznék, az aknákon olyankor sôt ne adattasson el az bagariczásoknak,¹⁾ azmikor adandanak pedig, igaz lábó²⁾ czédulákkal, az kamaraispánokkal bocsáttassa, egyébaránt, az kiknek igaz lábó-czédulájok nem lészen, az olyanoknak sovok, szekerek, marhájok confiscáltassanak, azmint az harminczadosok instructiójokban³⁾ is meg van parancsolván.

13. Posztós sóvágókon kívül, mentől több vendég-vágót tarthat, azon legyen, kiknek is fizetésekre igen provideáljon, az ő napi sóvokat, igaz lábó-czédulákkal bocsáttassa le az portusra, hogy valamiképen hamis czédulákkal az portusi számtartót meg ne csalják; sôt az sóvágók, magok fizetéseben, illendő sôt vágjanak, ne nagyobbat, hanem csak annyi quantitásút, mint az ország sovát szokták vágni, ezt pedig ne előbb, hanem Szent-János nap után engedje leszállítaniok, az régi obser-vált usus szerént.

14. Az portusi számtartónak instructiója lévén, azt is megláthatja, legyen oda is inspectiója, azt is meliorálja, ha kívántatik, országunk javára, s hasznára correspondeáljon is vele.

15. Déván is portus engedtetvén, hogy az ottvaló praesidiumnak is legyen honnét fizetni, oda is egy emberséges embert collocáljon számtartónak, azki ilyen modalitással procedáljon annak az portusnak igazgatásában. Thordai, kolosi és széki sóknak váltson be százát per fl. 32, s adja el talleris nro 22; 4—4 sôt is adván fél sóra, mindenik százra. Vizaknai sôt pedig váltsa be pro fl. 25 százát, és adja el tall. 16. Thordai, kolosi és széki sóknak százáról lucrumot adjanak tall. 6; vizaknaitól pediglen tall. 4. Ez számtartónak pedig fizetése legyen pénz fl. 40, buzája saxonicalis cub. nro 10. Azki is igaz lábó-czédulákkal bocsássa el az hajókat, az harminczadosokkal correspondentiája nem lévén. Mind az két portusi számtartók alkalmaztassák úgy magokat, hogy ha feljebb limitált ároknál, adhatják az sôt, úgy adják; ellenben pedig, ha mégis nem kelne, mostani árán is, requiráltatván, az mi kegyelmes urunk felöle, tanács úr hiveivel, tehessen dispositiót, ő nagysága az sônak ára felől.

¹⁾ „Bogarica“ a székelýföldön = bogárszarvú tinó vagy más marha. Ugy látszik tehát, hogy itt ilyen marhával fuvarozó sókereskedőket kell értenünk. Lásd *Szinnyei J. „Magyar Tájszótár“*. I.

²⁾ Lábó, vagy lábó = talán olyan tutaj, amin sôt szállítanak *Szinnyei J. i. m.*

³⁾ Lásd erről Szemlénk f. é. 132. lapján a 9. pontot.

16. Ezeken kívül, mindenek, maga industriájára bizattatnak, oly serénységgel procedáljon, hogy az fiscalis exactorokkal együtt, mindenik kamora-ispántól, portusi számtartótól, hasonlóképen dévai számtartótól is, annuatim igaz számot vegyen, és osztán minékünk, országul, maga tartozzék számot adni. Insuper, ha pénzből fogyatkozása kezdene lenni, annak szerzésében mint kellessék procedálni, annak is modalitását keresse fel, hogy aknák coláltatásában és só szállittatásában fogyatkozás ne légyen.

17. Az pénznek is administrálásában tartson ilyen modalitást. Az dévai portus proventusából fiztessen az ottvaló praesidiumnak. Az váradyjai portusról az mi kegyelmes urunknak adminisztráltasson 12,000 tallérokát. Az porta contentáliójára kiadott pénznek refusiójában, mennyi restál, fiztessen meg az haza fiainak, úgy mindazáltal, azmig az adó meg nem indittatik, kitelvén, addig ezeknek semmit ne fizessen avagy fiztessen. Mivel penig az ország pénzében, most is 6800 taller érő pénzt erogált az számtartó, ezenkívül is lévén, anticipative felvött pénzben, meg fizetésre való restantiában, kiknek is első alkalmatossággal megfizetődni kell, azmi pénz azután gyül, mind az adóra adattassék.

Mindezekért az szolgálatokért, magának lészen fizetése, per annum:

Kézpénz, ruházatjával együtt	tall. 144.
Buzája	min. cub. 50.
Zabja	min. cub. 35.
Bora veder	nro. 100.
Báránya	nro. 20.

II. A marosváradyjai sókikötő számtartójának utasítása.

Instructio pro egregio Georgio Lipcsei de Alba-Julia, rationista portus Váradyaensis die 14. Mensis Junii 1664. extradata.

1. Megemlékezzvén kegyelmed, kötelességéről, reversálisának contentiája szerint, mindenekben az ország hasznát és proventusát szaporítani igyekezzék. Számtartókat vagy deákokat, mellette, olyakat tartson, azkik igaz haza fiai, nem magok hasznok keresők.

2. Az tordai, kolosi és széki sónak százát, mivel most az nemes ország tall. 20 rendelte, az vizaknait penig tall. 15. Látván penig az sónak derekas keletit lenni, azt meliorálja, ha kévantatik, kegyelmed.

3. Azmely sókat penig meghagynak, azt, bizom az kegyelmed kötelességére, mentől jobban eladhatja, úgy adja el.

4. Szokás szerint, minden 100 sóra 4 fél sót adjon, pro fractis: egyet juxta antiquum usum.

5. Az szállító-bér ordinarie ez szerint legyen:

Thordai sónak százától fizessen	fl.	8
Kolositól	"	10
Székitől	"	12
Vizaknaitól	"	7

Ha peniglen, szekeres dolgából fogyatkozás lenne, látván az országnak kárát, sóbéli fogyatkozását, kegyelmed tempestive adja értesemre.

6. Mind az öt akna savát ne feljebb, hanem csak cum den 15. redimáltassa, singulos sales.

7. Lucrumra azmely sókat elbocsút, azokat ilyen modalitással bocsássa el:

Thordai sónak százától adjanak	tall.	11
Kolosi	"	10
Székinék	"	9
Vizaknaitól	"	7

Az daraboknak is lucrumát, alkalmaztassa ő kegyelme, juxta suum valorem.

8. Az sóvágók iratása után járandó napi sovokat, kamoraispánok, igaz czédulájoknak continentíája szerint, sine lucro bocsássa el, de jól meglássa ő kegyelme maga, az czédulákat, hogy régiek ne legyenek, 2—3 esztendőről valók, mivel czéfélékben sok fraus találattik.

9. Az sóhordó-szekerekre derekas vigyázása s vigyáztatása legyen, és ha kamoraispánoktól igaz lábó-czédulájok nem leszen s másuvá akarnák vinni az sót, nem az portusra beváltásra, az olyanokat confiscálja, sine omni discrimine personarum, az vonó marhákkal egyetemben, melynek tertialitását vegye ki industriájáért.

10. Az portusi deákoktól erős reversálist vegyen, hogy az országnak igaz szolgálai lesznek, az váltó-sót, kit? honnét? és mennyit? igazán, rátiójokban beírják, azkik mellett penig, lábó-czédulákat hoznak, azt is rátiójok mellett beadják, kamoraispánokkal, számtartókkal, máglásokkal nem colludálnak, hanem mindenekben az ország hasznát szaporítani igyekezik.

Datum Alba-Julia die et anno prænотatis.

III. A dévai sókikötő számtartójának utasítása.

Instructio pro egregio Paulo literato Kibéldi, rationista portus Dévensis anno 1664 die 18 junii Albae Juliae extradata.

1. Ország végezése: Déván alól, szám-sót levinui, sem lábó-czédulával, sem peniglen anélkül szabad nem volt, ezután se legyen, hanem ott dévai portuson váltsa be, ha penig beváltásra nem adnak, rontsa el darabba, s úgy engedje meg az levitelét.

2. Mivel itt az váradgyai portuson úgy rendeltük ez esztendőben, hogy az thordai, kolosi és széki sókat den. 25 váltás be, úgy ott is, keze alatt, nem különben, hanem den. 32 váltás be, mely beváltott sónak százát, adja el pro tall. 22, minden 100 sóra fél söt pengig adjon sales 4—4.

3. Az vizaknai sónak száza az itt való portuson is tall. 25 járván, annak beváltása is den. 15-re megyen. Ez okáért, ott dévai portuson, nem különben hanem, den 25. váltás be, százát pengig adja el tall. 16, erre is fél söt minden százra sales 4—4 adjon.

4. Az thordai, kolosi és széki sónak lucruma százától legyen tall. 6. Vizaknainak legyen százától tall. 4. Ezenkívül, senkinek csak egy sovát is el ne bocsássa, hanem ha mi arról való annuentiáját az országnak, valakinél látná, különben cselekedvén kemény büntetésünket el nem kerüli.

5. Minden rendbeli söt, juxta species superius scriptas, igaz lábó-czédulával bocsássa el, hogy annak idejében, az ott való harminczadossal, az lábó-czédulákat felhozatván, ne találtsék valami frauds az dologban; praecaveálván azt is, hogy valami correspondentiája ne legyen az rakott hajóknak, lábó-czédula nélkült való elbocsáttatásában, az harminczadossal.

6. Váradgyai portusunkon alól, Déváig, Déván alól pengiglen egész az török határig, azkik az hajókra söt raknának, s el akarnák vinni, (az illyei vám-söt ide nem értvén, annak szabados lévén levitele) az olyanokat, sine omni respectu personarum, confiscálja, ha pengig nem birna velek, minékünk kötelessége szerént vagy inspectorunknak, idejekorán adja értésünkre, gondot viseltetünk mi reájok.

7. Ez proventusról, valamikor kívánni fogjuk, probabiliter adjon számot inspectorunknak, fiscalis exactor előtt, egyébaránt cselekedvén elmulatásában, maga fogja kárát eszébe venni.

8. Mindezek után, maga is szorgalmatossággal industriálkodjék, minden hasznos jó utakon és módokon jó magaviselésében.

Ebbeli szolgálatjára lészen :

Fizetése per annum	fl. 40
Buzája saxonicales	cup. 10

Anno praesenti 28 Julii, inspector uram Lipesei György uram által, poroncsolta adatni az söt az helyben :

Tordainak, kolosinak és székinék százát	tall. 27
Vizaknainak pengig százát	" 22
Item lucruma tordai, kolosi és székinék	" 7
Vizaknainak	" 5

IV. *A vizaknai sókamara-ispán utasítása.*

Instructio pro egregio Francisco Papolezi salisfodinarum Vizaknensium camerario, anno 1665 die 20 mensis Januarii extradata.

1. Szolgáságáról reversálist adván, az aknákat és kamara-házat, benne való bonumokkal, inventárium szerint, vegye kezéhez, melynek páriáját, az inventátorok hozzák bé az praefectórián lévő conservatóriumban; mellette pedig, jó lelkiismeretű számtartót, máglásokat és kulcsárt tartson, melyek is nemcsak néki, de nekünk inkább, erős reversálisokat adván, legyenek kötelesek.

2. Senkinek Vizaknán, sem a városban, sem az aknán sót eladni nem szabad, hanem csak a camerariusnak, az fiscusét, az ki is, igaz lábó-czédulával bocsáttassék el. De az eladást úgy értse: hogy a portusra imprimis elegendő sót szállítván, meg ne fogyatkoztassa sóból, annakutána onnan, inspector és. rationistáinktól vegyen a só eladásra annuantiát, nem magától, annak áráról is hasonlóképen. Hogyha pedig, az időnek mivelta miá, annyira való sót el nem adhatna, kinek provenusával az aknákat sufficienti modo nem coláltathatná, olyankor tempesitive inspectorunkat requirálván, mely is, portusi számtartónk által elegendő pénzt tartozzék adatni, hogy az aknák coláltatásában, fiscusunknak semminémű kára ne essék és következék.

3. Mivel pedig az ottvaló aknák, a víz miatt veszendők, azért szükséges, hogy minden esztendőnként próba-lyukokat ásatván, új aknát erigáljon és annak munkájától az alább megírt mód szerint fizessen az régi szokás szerint:

a) Mikor próba-lyukot ásnak, ölitől fizessen den. 50—50; és mindenik personának, aki ássa, hétre adjon: egy-egy véka buzát, husra- való pénzt den. 6.

b) Mikor azon új aknának torkát, kezdik alább-alább, gárgyával¹⁾ építeni, mind ölitől 1—1 forintot fizessen, és az gárdgyának bokrától den. 8—8, az míg az sót eléri; az legalsóbb gárdgyát, mely *fő gárdgyafának* hivatik, mikor a só ajakára teszik, a sóajakon függő bőrrel együtt, fizessen attól fl. 1.

c) Mikor azon új akna annyira épül, hogy sót vághatni benne, azon aknacsináló mesterek, 3 hétig sót vághatnak benne magok számokra, régi usus szerint.

¹⁾ Gárgya, vagy gárd = káva, korlát. *Szinnyei J.* Magyar Tájéztató I.

d) Mikoron az aknának mélysége, egy ember magosságánál nagyobb leszén, minden fertálytól, két fertály sóért fizessen a sóvágóknak.

e) Mikoron az új aknának, annyira való bősége leszén, hogy már a sóvágó, minden héten 2—2 fertelt kivághatna, mit, akármelyik aknában is úgy fizessen akkor a sóvágónak, mint az öreg aknában való vágóknak.

4. Az aknák körül való épületeket, és minden defectusokat, éjjelnappal restauráltassa, melyektől a mesterembereknek ez szerént fizessen: Az ácsnak, a ki jó mesterember, adjon per diem: den. 25, husra den. 3, czipót nro. 6, egy ejtel borért den. 6, avagy ha az bor olcsóbb 6 pénz-nél, adjon egy-egy ejtel bort. Egy bokor új kötélnek felvonásától: adjon fr. 1. Ugyanegy bokor kötélnek megfordításától: adjon egy veder bort. Egy lajtorja-fogtól: adjon den. 2. Egy új lajtorjának megcsinálásától és béeresztésétől: adjon den. 50. Egy istrángnak a lajtorjára való felkötésétől: adjon den. 2. Egy jó öreg nyil-fától:¹⁾ adjon fl. 1. Egy fa- vagy vaspánttól: adjon den. 50. Pántban járó minden szegtől: den. 2. Egy gárdafának béeresztésétől: adjon den. 4. Mikor egyik aknából, az lajtorját kivonszák, és az másikba eresztik bé, attól: fizessen den. 50.

5. Vizakna városa ab antiquo²⁾ sőt vágni tartozott, most is azon onust supportáljanak. Mindenik sóvágó tudniillik: posztós, az régi szokás szerént, esztendő által vágjon: 4200 kő-sőt; item: fél-sőt is, minden százra: 10—10-et; karácsontól fogva kezdetvén esztendejek. Olyan modalitással penig, hogy minden héten: mindenik sóvágó posztós 2—2 fertályt, mely áll 12 sóból tartozzék kivágni, azmely sókért fizessen az dominus camerarius: den. 14; melyet negligálván, maga az camerarius, supleálja azon defectust. De mivel az mostani időnek mivoltát, szemünk előtt viselnünk szükséges, megengedtük, ez esztendőn, Vizakna városának, hogy sine omni expensa fisci nostri, vágjanak 45,000 kő-sőt ki; 30,000-et Szent-János napig, 15,000-et karácson napig. Ily conditióval, hogy, ha az tanácsurakkal végben vihetjük, melyen igyekezőnk, de ha nem, az 50,000-et tartozzanak kivágni. 2. Conditió: hogy ács: nro. 2, kovács nro. 2, új aknások: nro. 8, gébelyesek: nro. 5, mágláló: nro. 3, millyéresek: nro. 20, molnár: nro. 1. — mivel ezeknek, continuuskodniok kell az aknai szolgálaton — ingyenesen az cameráriustól dependáljanak; nem erőltetvén az város birája semminémű onusoknak supportálására és szolgálatra, az egyházi és honlétekkor éjjeli circálás-

¹⁾ Nyílla, azonos a kolosi utasításban említett „akna torkába feljáró nyíllal“, melynek megvasalásáról és felszegezéséről is van szó.

²⁾ V. ö. Szemlénk ez é. 89. lapját, a honnan a sóvágók: „posztós“ elnevezése is kiviláglik.

béli szolgáltatásokon kívül. 3. *Conditio*: hogy 20,000 söt szállítsanak le az portusra, fizetésért, Szent-János napig. Mely sóknak kivágatásokra és le is szállításokra, *modo supra declarato*, az kamara-ispán reá is erőltesse őket és cogálja, tudniillik az városiakat. Az *advena*¹⁾ sóvágók pedig, valamennyi sókat vágnak, egészen rátiójában feltégye, megemlékezővén *reversálisúról*.

6. Se maga az kamara-ispán, se pedig utánna levő tisztek, az szekerekre, magok számokra, *fiscus* sovát eladni ne merészeljenek, se magokét, külömben cselekedvén, fr. 50. büntetessenek meg. Hanem azmely só onnan kikél, annak igaz lábója legyen: micsodás só? és mire viszik? hogy a *suspiciót* magáról elvethesse, és az *praeponált* mulétát, (valamennyiszer *impingál* ellene az *camerarius*, vagy alatta valói) *comperta rei veritate*, *inspectorunk* *exequáltathassa*, az *impingáló* félén. Az napi sónak béváltásában, az időhöz alkalmaztassa magát, mint az sónak keleti lészen.

7.²⁾ Minthogy minden *iratásra*: mely 110 sóból áll, 12 söt szabad minden sóvágónak kívágni maga számára, és akár az portusra leszállítani, akár pedig másnak eladni akárkinek, igaz *czédulája* lévén az kamara-ispántul, az portuson szabadon eladhatja, másutt is *sine ulla solutione*, *solutiója* pedig ez *iratásra* lészen frt. 1. den. 10. De így: hogy ezenkívül, magának, *candelárisnak* vagy 6 söt vágjanak. Az sóvágó ezt pedig, senkinek el ne adhassa, hanem *fiscus* számára beváltsa, minden söt 10 pénzért azért, hogy a sóvágók ne pusztuljanak el az aknáról. Azkik pedig, 2 pénzre söt vágnak, nem kívánván 100 só után 12 söt, ha olyak találkoznak, inkább úgy vágassa, 2—2 pénzzel fizetvén 1—1 sötul, mely *acceptáltatik* rátiójában.

8. Mivel minden aknás helyeken, az szekereseknek bizonyos utok voltak, most is azokon az szekeresek, hogy szabadon járhasanak, *observálja*. Az szállító-bérre pedig, reá vigyázzon, senki az *ordinarián* felül ne fizessen, ha ki *comperiáltatik* afféleben, sovát amittálja.

9. Legyen azon, hogy ennekutána jó 2 béres szekereket és 2 ekéket, azok eleiben való vonó marhákat: legalább 6—6 ökröket és azok mellé jó 4 béreseket állasson, haladék nélkül; kikkel úgy *majorkodtasson*, hogy az kamaraház szükségére, semmi *leguminákat*, búzát, abrakot, kölest, borsót, lencsét és egyebeket is pénzen ne kellessék venniük, mert nem *acceptáltatik* rátiójában. *Fiscus* számára jutandó

¹⁾ Azaz idegen, napszámos vendég-sóvágók, ellentétben a törzsökös, benszülött, posztós sóvágó polgárokkal szemben.

²⁾ Ezen pont nagyrésze, az eredetiben ki van törölve, azon okból, hogy az, a 20. pontban is meg van, de mi meghagytuk, hogy a kettőnek összevetésével, tartalma könnyebben megérthető legyen.

minden mezeti legumínáknak is dézmáját, igazán percipiálja, hűtös emberek által, kiről is vegyen igaz testimoniálist, partiule regestuma mellé, melyet rátiójának beadásakor producáljon. Mely legumínákból magoktartása is, az limitáció szerént, nemcsak kiteljen, hanem maradjon is insuper, hogy jó serény industriója is azaránt az cameráriusnak kiláttassék. Légyen pedig fizetések az béreseknék, personatim úgy, mint ott a városiak szoktanak fizetni.

10. Az aknák és kamaraházak építésén, szorgalmatosan rajta legyen, mivel igen pusztult állapottal vadnak, kihezképest derekasan megkívántatik az diligentia és vigilantia, ha pedig miatta valami kár és fogyatkozás lészen, vagy per aliquam fraudulentiam találna lenni és esni, comperta rei veritate, nem másnak, hanem magának tulajdonítsa, mi fogja követni. Az malomra is úgy vigyázzon, hogy gondviseletlensége miatt, abból is fogyatkozás és kár ne legyen, se következék, és annak proventusiról is, igaz rátiót tartson. Ugyanazon malom felett lévő tóra is, szorgalmatos provisiója légyen, nemkülömben gátjára is, hír nélkül pedig, meg ne halásztassa.

11. Szénahordásnak, és egyéb onus supportálásának idején, az régi szokás szerént, minden ökörtől fizessen den. 2.; de jól megrakják a szekereket, czigányul üresen ne járjanak, és mivel az aknákon lévő lakosi veszik hasznát és zsírtját a sónak, ezokáért ha szeretik a hasznót, szeressék a szolgálatnak praestülását is, azmikor az camerárius kívánja.

12. Szénakaszálásra az Szelistye-szék szokott kaszásokat adni, ottvaló fiscus réteinek lekaszálásokra. Az universitásról is, mikor tanulókat vagy ramlókat adnak, azokkal, hogy magának dolgoztasson, interdicáltatik, azért igen jól meglássa.

13. Mivel vizaknai aknáknak földes sova szokott lenni, ezokáért minden 100 sóra terrozitásra 2 só acceptáltatik.

14. Valaki só-padot vágván és felfordítván azt, mely *tulkónak* hivatlatik, abból darabokat csinál, értésére esvén a dolog az camerariusnak, az olyan cselekedetért megöletlessék a sóvágó.

15. Mentől több sót szállithat a portusra, azon legyen éjjel és nappal, hogy gondviseletlensége és vigyázatlansága miatt, az portus, odavaló sóból meg ne szűküljön, hanem continue elégséges legyen.

16. Az sóvágóknak, és egyéb aknabéli szolgálóknak, fizetésekben, azmely sovok jár, legyen azon, igaz lábó-czédulával ne máshuvá, hanem az portusra beszállítsák beváltásra.

17. Régi szokás szerént, ha nemes ember sóért küld, tartozik most is adni, úgy mindazáltal, ha az nemes ember is contribuál minden 2 táská darabokért: 1 köből zabot az gébelyes lovak számokra, és az tisztek számokra is 1 tyúkot.

18. Az táska-darabrul is, mennyit, esztendőtt által elád, rátiót tartson.

19. Az táskadarabok dolgát ami illeti, hogy a sóvágóktól elvétel-tessék, nem látjuk igazságosnak lenni, mert az aknáknak veszedelmére lenne, mert mind nemes embereknek, mind akna körül való szolgáltat-jokért, azzal szoktak fizetni. Hanem azmely szám-sókot, az pajtákban fel szoktanak máglálni, és tempore exportationis, vagy azonkívül is az máglyákban eltörvén, *darabokban* esnek, azokat tartozzanak az tisztek *külön* rakatni, és ha az portuson való szükség úgy kívánja, szám-sóra összecomputálván, az portusra leszállítani, fizetésért, úgy, mint a szám-sóért fizessenek. De akkor a darabokért ne tartozzanak a tisztek más sót leküldeni, hanem acceptáltassék rátiójokban.

20. Legyen azon continue, nemcsak 100 vendég-sóvágókat, de minél többet lehet, tarthasson és szerezhessen, kiknek ez szerént fizessen: mindenik iratásra, mely áll ex salibus nro. 100 item sales superflui nro. 10 fizessen fl. 1; *gyertyára* is adjon den. 20; és minden iratásra sales nro. 12. Mely sókat, az sóvágó maga, egyenlő quantitásban az fiscuséval, kivágván, attól az fiscus semmit nem fizet, azmely sót minden iratásra adja ki nékik, különben maga az camerarius fizeti meg, ha negligálja. Annak idejében, mindenik sóvágónak, iratásokról való lábó-czédulát adván, azmely iratás után való sóval, bízvást, az portusra leszállithatja és ott el is adhatja, az régi usus szerént.

21. Annuatim, gébelyes lovak számokra, elegendendő szénát, abrakot, szerezzon, hogy ne kellessék pénzen venni, mert nem acceptáltatik rátiójában. Hasonlóképen, az béres ökrökre is úgy provideáljon, hogy azoknak is, elegendendő szénájok legyen. Gébelyes lovakat, elegendendőket s jókat tartson, azokra pedig oly provisiója legyen, hogyha, gondviseletlensége miatt, megrüheződnek és elállanak, maga pénzen kellettik mást helyettek állatni. Az aknák szükségére, mindenféle eszközöket, azkik kívántatnak, suppeditáljon idején korán, az kamaraházra is nagy vigyázása légyen. Az gébelyes lovokon senki ne postálkodjék, sub amissione honoris.

22. Az fiscusnak nyilvánvaló kárával, se magának, se utánna-valóknak, se pedig másoknak, hasznot ne szerezzenek.

23. Kerti veteményekre is úgy provideáljon, hogy semmit affélét is, pénzen ne kellessék vennieik, mert nem acceptáltatik rátiójában. Mindenféle majorságot is igyekezzék tartani, mivel felette is kívántatik.

24. Egy jó gébelyes lóért adjon fl. 20 pénzt, nem sót. Az mostani szükséghez képest, Isten ad pristinum fordítván az időt, régi usus szerént, egy jó lóért sales nro. 200 adjon.

Szolgaságának esztendeje eltelve, minden perceptumokrul, és erogációkról, igaz számot adjon, cum probabilibus testimoniis. Az egyéb dolgok is, kik itt nincsenek felírva, maga industriájára bizattatnak.

Mindezekért a szolgálatokért mind magának az camerariusnak, s mind penig utána levő szolgáltnak ez legyen fizetések:

Magának az camerariusnak készpénz		fr. 100
Ruházatjára gránát posztó		ulna 10
Számtartónak		fr. 40
Egy máglásnak		fr. 32

(Ha több is, personatim aszerént.)

Egy lovas legénynek		frt. 24
---------------------	--------	---------

(Ha más kívántatlik, annak is aszerént.)

Egy öreg gébelyesnek		fr. 12
Kisebb gébelyesnek		fr. 6

(Más rendbelieknek is, similiter annyit, az mennyin vadnak, mivel egynehány aknában vágnak sót.)

Egy sütőnek		fr. 12
Egy szakácsnak vagy szolgálónak		fr. 12
Egy kulcsárnak		fr. 25
Két kovácsoknak egy hétre		fr. 2
Egy máglásnak ételére egy hétre		den. 50
Mindenik gébelyesnek egy hétre		den. 40
Két kovácsoknak buzát		minor cub. 26
Mindenik öreg gébelyesnek		minor cub. 12
Mindenik kis gébelyesnek		minor cub. 6

Viszontag, gébelyeseknek és két kovácsoknak, az elébbeni szokás szerént:

új sarut, fejelést fizetésekben megadjon, avagy azért singulis personis:	fr. 3
Az maga asztalára peniglen, és az több feljül megirt szolgáltnak táplálásokra,	
az régi usus szerént: húsrá és egyéb coquinára, járjon hetenként	frt. 2

Buza		minor cub. 100
------	--------	----------------

Zab		minor cub. 50
-----	--------	---------------

Negyvenes hordó bor		nro. 6
---------------------	--------	--------

Az vizaknai praedicátornak szokott annuatim, saláriumában járni, só		nro. 800
---	--------	----------

Ad singulos sales centum superflui		nro. 8
------------------------------------	--------	--------

Az scholabéli deákoknak annuatim sales		nro. 300
--	--------	----------

Millyéreknek ad personam, in diem, kell adni		den. 16
--	--------	---------

Az város birájának, régi usus szerént		sales nro. 500
---------------------------------------	--------	----------------

Ugy mindazonáltal, hogy segítséggel legyen, mind az posztós sóvágókra vetett sónak kivágatásában, s mind penig, egyéb onusoknak supportálásában, azmikor az camerarius kívánni fogja, külömben egy söt se adjon.

Az vendég-sóvágók kapitányának, ha jól viseli magát, annuatim szokott

járni sova		nro. 200
------------	--------	----------

Engedje is kívágni és az portusra szállítani igaz czédulával.

Hasonlóképen a vendég-sóvágók *communitásának* is annyit.

Egy máglálónak per diem járjon		den. 14
--------------------------------	--------	---------

És minden napra is		sales nro. 6
--------------------	--------	--------------

Melyet az íratással, az portuson eladhat, régi szokás szerént akkor, mikor máglál csak scilicet.

Mindenik milyéres tartozzék, minden nap 1—1 sôt, fiscus számára beadni, azkiról is, tartozzék rátiót, az rationista tartani, magának is az milyéresnek egy sova járjon.

Mindenik aknabeli *dékának*, az régi usus szerint, az *sóvágyók bírójának* is, 100—100 kő sovok járjon, melyet magok vágjanak ki, és azért, az fiscus semmit sem fizet, melyet ott helyben eladhatnak.

Sátoros innepekben is, 2—2 táska darab sovok járjon még, csakhogy ők is, igazán és híven járjanak el tiszteken.

Szénégetőknek kell fizetni cszerént per septimanas :

Buzát nigr. cub. saxon	...	nro.	1
Hústra, dietim	...	den.	6
Item minden szekér szénül	...	fr.	2

Éjjeli milyéreseknek is, azmennyin kívántatnak, posztózzon fel (mivel azért az aknák mostan tiszták, nem fog kívántatni) kiknek, úgymint egyik-egyik personáknak, juxta usum antiquum, 10—10 sovok járjon fizetésekben, melyeket magok vágjanak ki, és erről ratiót tartani igen szükséges.

V. *A széki sókamara-ispán utasítása.*

Instructio pro egregio Samuele Vizkeleti de Benedik, salisfodinarum et camerae Székiensium camerario anno 1665. die 1. mensis febr. facta.

1. Az aknákat, inventárium szerint, és egyéb bonumokat is, vegye kezéhez az camerarius, és annak páriáját, az inventátorok pecségi és subscriptiójok alatt, az prefecturián való conservatóriumban beküldje. Szolgaságáról penig reversálist adván, mellette is jó lelkiisméretű jámbor számtartókat, máglásokat és kulesárt tartson, melyek nemcsak neki, de nekünk inkább, erős reversálisokat adván, legyenek kötelesek.

2. Senkitől Széken, sem az városban, sem az aknákon, sôt venni szabad ne legyen mástól, hanem csak az kamaraispántól, az fiscuséból, sub amissione eorum. Ha peniglen, valakinek valami meritumáért, onnan sôt deputálnak az ország statusi, az cisurát megfizesse, ha az commissióban specifice meg nem lészen engedve az cisurája és fél-sova. Sôt penig vágatni, annál is inkább senkinek is szabad ne legyen, fiscuson kívül, hir nélkül is, valami marhákért, sohová ne erogálja, sub poena fl. 200.

3. Az akna bontakozása miatt, azmely földes só onnan felkél, és az sóvágyóktól szintén úgy vesznek számban, mint az jót, és úgy is fizetnek tüle, de csak földes, s el kellett vetni, az exitusban is accepta legyen, ha annyira el nem adhatni, hogy mást vágathassanak véle.

4. Mivel ennekelőtte való időkben, azmint eszünkben vöttük, és bizonyos atyánkfiái relatiójokból értjük, sok abusosok estenek, melyeket nyilvánvaló fogyatozásunknak, és fiscusunknak nagy kárára ítéljük lenni, elakarván azért távoztatni kárunkat, injungáljuk kamaraispánunknak serio,

hogy ennekutána, ne úgy, mint eddig, hanem mivelhogy az posztós sóvágók kötelesek minden héten, és minden napon, az aknákat frequentálni, minden sóvágó, minden héten, egy egész fertált, az régi usus szerint, eressen fel az aknából, in pretium vero candelarum, minden fertályra, az 2—2 söt feleeressze.

5. Az sóvágó bírák és dékányok peniglen, kötelesek legyenek arra, tisztességek vesztések alatt, hogy az virginisről számot és igaz rovást tartsanak, az kamaraispán rátiója mellett, számadásának idején ők is, ravásokat az exactorok későbbben beadni tartozzanak.

6. Aknán lévő számtartók és máglyások, minden szekerekre szoktak egy söt, avagy kettőt, néha hármat, s négyet is adni, az magok számokra fel, azmely felől meghagytuk harminczadosinknak, hogy diligenter invigiláljanak az szekerekre, és ha comperiáltatnak afféle dologban, s az kamaraispán nem vigilál, in vitio et damno sibi invertitur.

7. Az gyertyát, ha pénzen, mástól veszi is az sóvágásra, avagy az faggyat mázsa számra, és maga csináltatja, s mártatja is, lássa azmint hasznosabb fiscusunknak, nekünk tartozó köteleességek szerint cselekedjenek.

8. Az mi számunkra való tókra szorgalmatos gondviselése legyen, nehogy maga számára halásztassa, hanem inkább szaporítsa, és számunkra az halat megtartsa, avagy pénzt teremtsen belőlük esztendőnként, kiről is számot adjon. Ezek felett azhol keze alatt való határon, alkalmatosságot talál tóhelynek, több tókat is miszámunkra igyekezzék építeni, hasonlóképen azt halasítani.

9. Mivelhogy jószág, keze alatt nincsen, kikkel valami majorkodásokat cselekedtethetnék, szükséges azért legalább 2 jó béreesszekereket, cskéket, azok eleiben, vonó ökröket jókat szerezzen, melléjek, béreseket is jókat, kik által bővön majorkodtathasson, mindenféle őszi és tavaszi veteményeket, legkiváltképen buza, zab, rozs, köles, árpa, borsó, lencse, kender és len-vetéseket, melyekben is, úgy industriálkodjék, hogy nemcsak kamaraház szükségét érje meg vélek, hanem egyik esztendőről is másikra is maradván is benne, ha odavaló menetelünkör asztalunk, s konyhánk szükségére is mik kívántatni fognak, adhasson mindenik félét, eleget, bőségesen; pénzen semmit is azféléket, ne kellessék vennie, mert rátiójokban nem acceptáltatnak.

Béreseknak personatim fizetések úgy leszen, mint ottvaló hely kívánja, s az időnek is mivolta hozza magával. Kerti veteményekre is mindenfélére, idején szorgalmatos gondja legyen, azoknak jó idejekben, hogy azok közül is semmiket, pénzen ottvaló szükségre, ne kellessék vennie, mert nem lesznek azokra való expensák accepták. Borjus-tehenek, juhok, sertések, ludak, pujkák, tyúkok és réczékbéli majorságokat is

tartson, kiknek szépen szokott gyűjtemények lenni és foeturájok, kikről is számot tartozzék adni.

10. Az majorság- és dézma-buza, zab, rozs és egyéb legumináknak, s boroknak is percipiálásoknak, igazán való exigálására és bétakarítására, szorgalmatos gondja legyen; s azoknak perceptiójokról, *pro sui cautela futura*, az hites bíraktól testimoniumot vegyen, melyekről, külön számot adni paratus legyen; az bornak ároltatásáról is hasonlóképen; az koresomárosoknak pedig, minden hordó és veder számról, melyik? hány pénzes bor volt? az hordóknak vízzel való megmérések szerint, czédulát adjon, maga is az hites hordómérőktől, *testimoniálist* vegyen abbéli rátiója mellé.

11. Sóvágókat mentől többet, az ő solertiája szerint, adhibeáljon és minden fertály-sóból, mely 34 sóból áll, (az *candelarissal* 36, a *virginissal* 38), 20 pénzt fizessen. Az millyéreseknek, azszerént fizessen, mint az *praedecessor camerarius*, minden fertályról: 10—10 sőt tartozzék felereszteni, de többet ne.

12. Az akna körül való épületeket, *diligenter* investigálja, és ha mi defectusok vadnak benne, *primo quoque tempore et occasione* rectificáltassa és restauráltassa, és azokra való költség és fizetés, az régi mód szerint legyen. Egy próba-lyuknak ásásától, öletől, fizessen az akna-bíráknak: den. 50., minden nap, azmíg ássák: 1—1 személyre 1 font hust, és 1 hétre 1—1 véka buzát, minden személyre. Egy gargya-fától, mind faragásától és bérakásától: 4 pénzt. Mikoron az aknának torkát csinálják, öletől fizessen: fr. 1. Ó kötél-fordítástól, egy száltól: vini urn. 1. Új kötél felvetésétől: vini urn. 2. Egy vaskapocs felvetésétől: den. 50. Egy öreg nyíl-fa felszegezésétől: fr. 1. Egy bőrnek felszegezésétől: den. 50. Egy lajtorja-fogtól: den. 2. Egy iştiráng felkötözésétől is: den. 2. fizessen. Ezenkívül is, mind aknáknak, belső és külső, akna körül való, minden szükséges eszközöknek csinálásától való fizetések, az régi mód szerint legyenek.

13. Szénát pedig búségesen kaszáltasson, és takartasson, ugyany nyíra, hogy az gébelyes lovak, béres ökrök, tehenek és juhok, elégségesképen megérjék velck, sőt más esztendőre is maradjon benne, hogy pénzen szénát is ne kellessék venniük, mert nem acceptáltatik arra való *expensájok*.

Gébelyes lovakat is, pénzen inkább, hogy sem són végyen, az legjováért 20 forintot adhat, de fellyebb nem. Azok pedig jök, öregek legyenek, nem aprók és rosszak, mert maga fogja kárát vallani, ha rosszakat veszen. Azokon pedig, *sub amissione honoris*, sem máglyások, sem lovas legények, de mások se postálkodjanak, hogy alkalmasabbak legyenek, az előttük való munkákra.

14. Mivelhogy minden aknás helyeknek, szekereknek, kik azokra mentenek és pénzen sőt vittenek, bizonyos utak voltak, az régi utat követték, azmelyre mindenik aknáról az sőt hordották és vitték, mostan is, hogy azon usus observáltassék, az kamaraispán diligenter provideáljon.

15. Azt akarjuk, hogy angáriánként ennekutánna, mely sőt vágat, és az portusra mennyit leszállítat, s mennyi készen olyankor lészen, külön-külön extractusban csinálván, inspectorunknak kezéhez adja mindenkor, fogatkozás nélkül, hogy helyesebben és szorgalmatosabban invigilálhasson az sóknak meg nem fogatkozások felől, alioquin salariuma nélkül lészen az camerárius.

16. Az nemes emberek, az régi mód szerint, táska-darabért szoktanak az aknákra szekérrel küldeni, és zabot is az gébelyes lovaknak számokra küldeni, minden 1 málha darabért: cub. 1; máglyásoknak tyűkot nr. 1; hogy azért, az olyan darabról és zabról, rátiót tartson, kívántatik.

17. Ezeken kívül csak 10 sőt is, lábó nélkül el ne bocsásson, se portusra, se egyéb helyekre, mert harminczadosinknak, hogy confiscálják, megparancsolván vagyon, ha az só mellett, igaz lábójok nem lészen.

18. Mi kárunkkal, magának, semminémű hasznót ne keressen, semmi pretextusok alatt, se utánalévőknek meg ne engedje, hogy fiscusnak kárával, magoknak hasznót keressenek.

19. Az vendég-sóvágóknak is, neveket, ki? hová valók? is regestumban felírja; ki? mikor áll bé az aknában? s mikor mégyen el onnét? annakfelette: mikor mégyen bé az aknában? s mikor negligálja? diligenter nótálván, külön rátiót tartson róla. Ezek penig szoktak vágni iratást, mely iratás, egy tudniüllik: áll 100 sóból, ahhoz superfluitus: 10 só kívántatik, in summa sales 110 téssen minden 1—1 iratás, kitől kell fizetni fr. 1. Gyertyát is, ezen egy iratásnak kivágatására: nr. 18. adjon nekik, és sőt is: nro. 10, melyet maga vágjon ki, egyenlő quantitásban, az fiscus számára vágott sókkal, azmelyet, igaz lábóval, bocsásson le, annak idejében, az portusra, mikor rendek fogja tartani. Azki penig, sőt nem kíván, pro singulis salibus: den. 2 adjon. Arra is reavigýázzon szorgalmatosan, az limitáció feljül, az szekér-bért fel ne verjék, sub amissione salium suorum. Sópajtákat elegendőket csináltasson, hogy kár az sóban ne következhezzék, s jókat is.

20. Mivel már sóval senkinek kereskedni nem szabad, minden industriáját arra fordítsa, mentől több sőt szállíthat le, mi pénzünkkel, hogy odavaló sóból az portus meg ne szűköljön. Aknai ára az sónak, mennyi légyen, és mikor adhasson el is ott sőt, inspectorunk és portusi rationistáinktól értsen ezekről. Így viselvén magát, meglátatik industriá-

jának hasznos szolgálatja, s tölünk is úgy vészen érdemet. Esztendeje eltelése után penig, generális rátióját, ad summum egy hónap alatt, minden difficultásával s debitumokkal, finaliter eligazítsa és decidáltassa, inspectorunk és exactorunk által, hogy ennek is negligálásával, magának kára ne következék.

Mindezekért az szolgálatokért az kamaraispánnak magának fizetése	
leszen per annum	fr. 100
Ruházatjára is kész pénz...	fr. 50
Maga asztalára, és több mindnyájan utánnalévőknek, az régi szokás szerint, húsra és egyéb parvalia coquinára: minden hétre fr. 2—2 adván, facientes pro integro anno	fr. 104
Buzát az maga asztalára, és több hozzátartozó szolgáltnak sustentálásokra, rendeltünk kolozsvári köblöt idest majores	cub. 60
Zabot, az gébelyes lovak tartásokra, maga, és több szolgálk lovaira is, kolozsvári köblöt idest minores	cub. 50
Bort, 3 öreg hordóval, mely téssen 240 veder bort idest	urn. 240
Verő disznókat	nro. 4
Számtartónak fizetése per annum...	fr. 40
Két máglásoknak, ad personas fr. 32, fac.	fr. 64
Két öreg gébelyeseknek, singulis fr. 12 fac.	fr. 24
Két lovas legényeknek, ad singulas personas dando fr. 24 fac.	fr. 48
Két kisebbik gébelyeseknek, singulis fr. 6 dando fac.	fr. 12
Az 4 gébelyeseknek ruházatjokra mindeniknek, den. 40 40 dando facit	fr. 83 den. 20
Két máglásoknak ételekre, singulis den. 50 dando fac.	fr. 52
Egy kulcsárnak, per annum fizetése	fr. 25
Egy szolgálonak ruházatjával, sarujával	fr. 16
Egy kovácsnak minden héten fr. 1 adván fac.	fr. 52
Buzát is, saxonicales	cub. 3
Millyéreknek napjában, singulis personis	den. 16
Máglásoknak, mikor kelletik, per diem singulatim	den. 12
Talyigásnak, per diem, mikor kívántatik	den. 16
Az 4 gébelyeseknek, buzát minden hétre 1—1 vékát adván, fac. per annum saxonicales	cub. 52
Az sóvágó-bírónak és dékánoknak, az régi szokás szerint való sovok, fizetésekből kiadassék. Azonkívül, az szekeres ember is, az ki oda be, házunkhoz szolgál, kinek az aknából fizetésében szokott járni: sales 200, adja meg.	
Egy kertésznek, fizetésében per annum járván sava nro. 200, maga vágatván ki, adja meg.	

Minden rendbéli szolgáltnak, szabott és rendelt fizetéseket, annak idejében adja meg, panasz nélkül; de szolgáltatásoknak, kiki meg is feleljen, hogy fizetések meg nem adatván, jövőendőben, magáéból ne kellessék supplálódniok.

Következendő szükséges hasznos dolgokra is, reá vigyázzon, és instructiója kívül is elkövesse, kötelessége szerint, valamiben az fiscus hasznát látja.

Datum in oppido Székiensi die et anno supranotatis.

VI. Kivonat a tordai sókamara-ispán utasításából.¹⁾

Instructio pro egregio Michaelae Vas de Alvincz, salisfodinarum et camerae Thordensis camerario, quomodo officium suum fideliter peragat, anno 1665 die 28 mensis januarii facta.

4. Az aknákra úgy viseljen gondot, ottan-ottan próba-lyukat ásatván, és új aknákat építvén, sóból valami fogyatkozást ne szenvedjen, különben cselekedvén, az élete is elfogy érette és minden bonumitól is priváltatik. Az söt peniglen, jó igaz quantitasban vágattassa mind az fiscus számára, s mind az sóvágók, és egyébféle szolgák számokra valókat, s egyenlőveket is. Millyével az aknákat megtelni ne engedje.

5. Minthogy az posztós sóvágók igen elszegényedtenek, elannyira, hogy egy héten, 2 fertály sónak kivágatására alkalmatlanok, ehhez képest, az kamaraispán magok tehetségeket esmérvén, amodo in posterum, másfél fertály sónak kivágatására erőltesse őket. Azhol penig, szegénységek miatt reá nem érkeznének, kötelessége szerint, pro suo industria cselekedjék, az egy fertály só is talán elég lészen, melyre adjon az camerarius 10 gyertyát. Az sóvágó bírák penig, az virginisről igaz testimoniálist adjanak az cameráriusnak, kit rátiója mellett, beadjon az exactor kezéhez; avagy 3 hétre mindenik posztós sóvágó, egy iratás söt kivágván, azzal is contentus legyen, azkiket csak reá is kényszerítsen.

10. Minthogy az mi kegyelmes urunk ő Nagysága, sokszor azon alá s feljár, néha ott is mulat 2 s 3 napig, ezokáért, és hogy egyébféle szükségeket is bételjeséthessen, az camerárius mindenféle majorkodásra való marhákat, ugymint: borjus teheneket, juhokat, sertéseket, tyukokat, ludakat, pulykákat és réczéket is szerezzen és tartson, kiktől is szép gyűjtemény szokott administráltatni, jól reájok vigyáztatván stb.

14. Az aknabíráknak is, az régi mód szerint fizetések járjon meg, egyiknek egyiknek 100—100 kősó és 2—2 málna darab.

16. Az bagariczásoknak, akkor söt el ne merészeljen adni, azmikor az váradjai portus, sóból meg kezdene szűkülni, hanem értekezvén inspector és portusi számtartónktól, és ha ő kegyelmek felszabadítják és az aknai sónak is árát limitálják, azután mindeneknek úgy adhat, hogy aziránt is, fiscusunknak nyilvánvaló kára ne következék.

21. Számtartónak, máglásoknak, napi sóval kereskedni szabados ne legyen, mert nagy fraus láttatik benne, holott ők ülven az mód

¹⁾ Csakis azokat a pontokat adjuk, amelyek az előbbi utasításokban foglaltaktól eltérnek.

között, olyan sípot csinálnak, az micsodást szerethetnek, ha comperiál-tatik eziránt való cselekedetek: fr. 200 büntettetnek, et amissione honoris et officii.

22. Pajtákat az sők számokra, illendőket, jókat és elegendőket csináltasson, jó fedelek alatt tartván, hogy az fiscus savaiban semmi károk ne következzenek, mert maga negligentiája miatt azokban következhett és esett károkat maga bonumiból fogja suppléálni.

Mindezekért az szolgálatokért, lészen magának az cameráriusnak fizetése, per annum	fr. 100
Ruházatjára 10 sing gránátért	fr. 50
Számtartónak fizetése, per annum	fr. 40
Az 4 aknákon lévő 4 máglásoknak, mikor lesznek, singulis fr. 32, téssen ad personas 4	fr. 128
Az 4 aknákon lévő 4 öreg gébelyeseknek, mikor lesznek, singulis fr. 12 adván fac.	fr. 48
Ugyan az máglásoknak ételekre, per septimanas, ad personas den. 50 dando, fac.	fr. 2 den. 40
3 lovas legényeknek, per annum singulis fr. 24 dando, fac.	fr. 72
2 kisebb gébelyeseknek, fr. 6 dando, fac.	fr. 12
Mind az 6 gébelyeseknek ruházatjokra, egyiknek-egyiknek fr. 3 dando, fac.	fr. 18
Az szakácsnak, per annum	fr. 12
1 kulcsárnak, per annum	fr. 25
1 szolgálónak, ruházatjával	fr. 16
1 máglálónak, per diem	den. 16
1 majorosnak, per annum, pénze	fr. 12
Buzája, saxonicales	cub. 3
Az kertésznek, mikor lészen	fr. 6
1 kovácsnak, 1 hétre	fr. 1
Buzája is per annum, saxonicales	cub. 3
1 millyéresnek, per diem	den. 16
6 gébelyeseknek, buzájok singulis cub. sax. 3 fac.	cub. 18
Az uj aknásoknak hétre, singulis personis, 1—1 véka buza szokott járni.	
Az városbélieknek fizetések, mikor az mezőről, szénát, zabot és buzát hordának, az helynek messze- és közel-voltához képest, az régi mód szerint fizessen. Hasonlóképen az épületre való fák hordásától is.	
Az maga asztalára, és az több felülmegirt szolgálknak mindnyájan, az régi szokás szerint, húsrá és egyéb parvalia coquinára, minden hétre fr. 2 per integrum annum fac.	fr. 104
Buzát az maga asztalára, és az felülmegirt szolgálkra, leválhat sax.	cub. 120
Bort öreg hordóval nro. 3 faciando	urn. 240
Verő disznókra	nro. 4
Zabot az gébelyes lovak tartásokra, és az maga, s több szolgálk lovaira is, saxonicales	cub. 50
1 major-asszonynak annuatim, mikor vagyon pénz, fizetése lészen	fr. 6
Buzája saxonicales	cub. 3
Saruja, par	nro. 2
Patyolatja	nro. 1

Minden rendbéli szolgáltnak fizetéseket, annak idejében megadja, hogy jövődöben, magáéból ne kellessék suppleálni, csakhogy ök is szolgálásoknak is megfeleljenek.

Datum in oppido Ó-Thorda die et anno in praenotatis.

Anno 1671 die 20 jan. addáltotott.

Senkit is kamaraispán, számtartó és máglás hiveink, az aknában ne bocsássanak, hogy ott söt adjanak nékik, annuentiánk nélkül, sub poena fr. 200.

Az söt, az camerárius iratásra ne vágassa, hanem 2—2 pénzre.

A mészárosokkal úgy alkudjék, hogy eziránt is, az fiscusnak proventust szerezzen, s az 2 mázsa olvasztatlan fagygyat, tőlük okvetlen exigálja.

VII. Kivonat a kolosi sókamara-ispán utasításából.

Instructio pro generoso Thoma Sárvári de Kolosvár salisfodinarum Colosiensium camerario, quomodo, officium suum peragat, anno 1664. die 7. Augusti facta.

3. Mivel Kolos városa, ab antiquo, fiscusnak söt vágott, ezutá is azon mód observáltassék, de mivel az mostani romlott állapot, azt meg nem engedi, az jég is minden gabonájokat elvervén, ideig megengedődött, hogy minden posztós sóvágó, iratás után való söt, hetenként: 25 söt eressen fel, az kitől lehet többet, de kevesebbet 25-nél ne; fizetések a szerint lészen, mint az több idegen vendég-sóvágóknak. Ezt így értvén most, míg más dispositio lészen.

Fizetések.

Mindezekért a szolgálatokért, lészen magának az dominus cameráriusnak	
fizetése, per annum	fr. 100
Ruházatjára	fr. 50
Maga asztalára, és több mellette lévő szolgáltnak, az régi szokás szerint, húsrá és egyéb parvalia coquinára, járván hétre fr. 2, mely per integrum annum, tészén	fr. 104
Buzája, az maga és mellette lévő szolgálk asztalokra, jár per annum, cub. major.	nro. 60
Zab, magok lovai sustentálásokra, jár per annum cub. minores	nro. 50
Bora is, asztalokra járván 3 öreg hordóval, continentes urn.	nro. 240
Verő disznaja ugyan maga konyhájára:	nro. 4
Utánnaváló tiszteteknek is:	
Számtartó fizetése	fr. 40
Két máglásoknak, külön-külön angáriatim járván fr. 8, facit per annum	fr. 64
Ugyanezen két máglyásoknak, hétre járván, sustentálására, külön-külön den. 50, fac.	fr. 1

Egy kulcsárnak, per annum	fr.	25
Egy szolgálónak, ruházatjával együtt	fr.	16
Egy kovácsnak, minden hétre fr. 1, fac.	fr.	52
Egy máglálónak, mikor kívántatik, napjára	den.	16
4 gébelyeseknek, minden hétre, adván mindeniknek 1—1 véka buzát, fac.		
cub. major.		26
Pénzbeli fizetés is járván mindeniknek, per annum, két öreg gébelyesnek külön-külön	fr.	12
Heti pénzek is, mindeniknek külön-külön	den.	20
Ezek mellett lévő 2 kisebb gébelyeseknek, heti pénzek den. 20, esztendei fizetések singulatim	fr.	6
Az akna bírakit, dékányokat, kovácsokat, milyéreseket, képelyeseket és egy szekerest <i>posztózza fel</i> , a régi szokás szerint mindeniket, fr. 2 adván nekik.		

Az ottvaló aknán szolgálatokért ez szerint fizessen:

Mikor új aknát csinálnak, öletől: adjon fr. 1, egy bokor gárdától: den. 8. Mikor a gárgyafát bérakják, a só gárgyától: adjon fr. 1. Mikor romlott aknából, fát szednek ki, 1—1 darab fátul: adjon den. 2. Mikor új aknát csinálnak, míg össze nem lyukasztják, ha mi darab esik, azoké, azkik vágják azon darabokat, úgy mindazonáltal, hogy a számsóból, darabokat ne csináljanak. *Akna torkába feljáró nyilakat*, hogyha vassal és vasszeeggel szegeznek, attól adjon: fr. 1; azhová, fával nem férnek, hanem vassal szegeznek, attól adjon: den. 25. Kereszt-nyíl felszegezéstől adjon: fr. 1. Az akna ajakára egy bőrök felszegezésétől adjon: den. 50.

Az aknában egy öreg lajtorja megkötésétül és csinálásától: fr. 1. Egy ostor-kötél felkötésétől: den. 2. Mikor az akna torkát bécsinálják ősszel, adjon urn. vini 1. Mikor ismét kinyitják, hasonlóképen. Minden lajtorja-fog bécsinálásától adjon: den. 2. Egy faragó levételétől adjon: 1 szekér darabot. Egy ácsnak, per diem den 25. *Mikor sóvágókat posztóz*, adjon mindeniknek fr. 1. Az hites aknabíráknak, mindeniknek, Szent-Antal napjára: adjon 100—100 kösöt, melyet magok vágjanak ki, és igaz lábó-czédulával vigyék el. Egy öreg kötél felesinálásától adjon: urn. vini nro. 1. Orsófat, ha más helyben tesznek, attól is urn. vini 1. Egy kötél fordításától: urn. vini 1. Az kötél ha elszakad, gébelyes és milyéres kösse és kulcsálja meg. Fő pad hajtásért: adjon fr. 1. és egy szekér darabot.

Conscuetudo oppidanorum.

Az Királyrétnek megkaszáltatásától, adjon az városiaknak: fr. 12. Egy szekér széna behozásért, ezen rétről: adjon den. 8. Az másik rétről adjon: den. 12; ha pedig, az mezőn rakják bé, adjon den. 4. Ha erdőre mennek, akárminek vagy fáért, akármely messze: adjon den. 25. Az

kamaraháznál, mikor gyalogszeresek dolgoznak: adjon den. 8, mindenik personára. Buza-rostálást a szolgáló vigyen véghez. Pénzes szekerest ne fogadjanak, hanem a dolgot győzze el a posztós szekerés. Mivel penig Szent-György napjától fogva, Szent-Mihály napig, az korcsoma fiscus számára jár, arra oly gondviselés legyen, hogy az idő alatt, senki is más, ott bort ne árulhasson, sub poena fr. 12, hanem arra az szükségre, elegendő bort szerezzen. Mikor az dézmálás véghez megyen, és az dézmát, asztagokban szépen bérakják, akkor adjon az dominus camerarius, az városiaknak sales 100, de úgy, hogy fedjék be (t. i. az asztagokat) pózmával.

Az kamaraházhoz való 2 jégvermet, mint másutt, úgy Koloson is, tartozzanak az városiak megtölteni. Mikor egymás között vadnak, vendégeskednek, adjon elegendő jeget nekik.

Datum in Kolos, anno dieque ut supra notatis.

Valamennyinek eredetije az Orsz. Levéltár erd. fiscális levéltárának utasításai közt.

Közli: — a — o —